

Aktivnost Istarskoga povijesnog društva – Società storica istriana u 2020. godini

U 2020. godinu Istarsko je povijesno društvo zakoračilo slavljenički. Svečana skupština, održana 21. veljače u Svečanoj dvorani Tone Peruška na Sveučilištu Jurja Dobrile u povodu desetgodišnjice osnivanja udruge, bila je prekratka za podroban osvrt na protekle aktivnosti i programe. Njihovi voditelji u kratkim su crtama izvijestili o dosegnutim rezultatima, a prisutni članovi Društva uvjerali su se u svrsishodnost okupljanja entuzijastičnih pojedinaca oko osmišljenih projekata. Na sjednici je, kao zahvala za višegodišnju plodnu suradnju, Aniti Flego Sponza svečano dodijeljeno počasno članstvo u Društvu.

Društvo je sudjelovalo u organizaciji i realizaciji predstavljanja monografije Stipana Trogrlića *Katolička crkva u Istri između otpora i potpore talijanskoj vlasti u Istri 1918. – 1943.* u pulskoj Gradskoj knjižnici i čitaonici 22. siječnja 2020. Uz ravnateljicu Državnoga arhiva u Pazinu Mirelu Mrak kao predstavnicu nakladnika, novu su publikaciju predstavili David Orlović i Milan Radošević.

Trebala je to biti još jedna godina ispunjena brojnim aktivnostima na tragu desetljetnoga organizacijskog iskustva. No, u ožujku 2020. Hrvatska i susjedne zemlje susrele su se s pandemijskim izazovom globalnih razmjera i planovi su morali biti prilagođeni okolnostima. Udruga se uspješno i razmjerno brzo uhvatila ukoštac s neočekivanim izazovima te je uspostavila suradnju s pulskim Klubom Kotač. Kotač TV emitirao je u sklopu kluba Kotač u pulskom Društvenom centru Rojc u vrijeme kada zbog sveopćega proljetnoga zatvaranja (*lockdown*) klub nije mogao na dotadašnji način organizirati klupske večeri, a da publika ne ostane zakinuta u danima izolacije, večeri su upriličene internetskim prijenosom uživo preko Kotačeve fejbuzne stranice. Tako je pokrenuta i emisija *Četvrtkom u 21* kao projekt Istarskoga povijesnog društva i Kotač TV-a. Tijekom nepuna dva mjeseca, od 20. ožujka do 7. svibnja urednik je i voditelj Igor Šaponja u emisijama obradio s gostima nekoliko tema iz povijesti Istre i Pule, a prikazano je i nekoliko dokumentarnih filmova te videomaterijala iz arhive IPD-a.

Pandemijski valovi utjecali su na ritam, ali i formu manifestacija. U razdobljima rasta broja zaraženih, aktivnosti koje nisu bile otkazane ili odgođene provedene su, poput navedene, u virtualnoj sferi, privikavajući zainteresirane na mogućnosti upotrebe digitalnih alata. Mjeseci u kojima se virus

širio slabijim intenzitetom, međutim, pružali su mogućnost za kratkotrajan povratak uvriježenim oblicima komunikacije. Prilika za potonje, kada je o programima IPD-a riječ, ukazala se sredinom lipnja kad je održano prvo od uobičajenih javnih predavanja u suradnji s pulskim mjesnim odborima. Konkretnije, na području MO-a Stoja i na lokaciji kojoj je bilo i posvećeno, izlaganje „Mornaričko groblje u Puli – jedinstveni kulturni spomenik“ održao je Josip Vretenar.

Obilježavanju stote obljetnice spaljivanja Narodnoga doma u Puli IPD je također dao spomena vrijedan prinos. U srpnju je, ponovno u prostoru pulske Gradske knjižnice i čitaonice i u organizaciji te ustanove, a uz suorganizaciju Društva, organiziran *Znanstveno-stručni skup povodom obilježavanja 100. obljetnice spaljivanja prve hrvatske knjižnice u Narodnome domu u Puli*. Izlagači su većim dijelom bili upravo članovi IPD-a: Bruno Dobrić („Dušan pl. Preradović – darovatelj knjiga za ‘Pučku knjižnicu’ u Puli 1909. godine“), Stipan Trogrlić („Otpor istarskog hrvatskog svećenstva talijanskoj vojno-okupacijskoj vlasti u Istri [1918. – 1920.]“), Milan Radošević („Palež Narodnoga doma u Puli – ‘krštenje’ fašističkoga kulturocida u Istri“) i Renato Matić („Cenzura – od knjiga do Holokausta“). Budući da se Radošević posljednjih godina istraživački usredotočio na razdoblje nakon Prvoga svjetskog rata, otkrivajući niz novih podataka o naizgled poznatim događajima i akterima, uništenju Narodnoga doma posvetio je sredinom listopada i samostalno izlaganje „Počeci fašističkog nasilja u Puli: palež Narodnog doma (14. VII. 1920.) i njegove reperkusije“. I ono je održano u suradnji s mjesnim odborom (preciznije, MO Stari grad), a susretljivim domaćinom još se jednom pokazala pulska Gradska knjižnica i čitaonica.

Također sredinom listopada predavanje su u novopokrenutoj pulskoj Galeriji Hermana u suorganizaciji Društva održali Igor Jovanović i Igor Šaponja. Javnosti prvenstveno poznati po prikupljanju svjedočanstava preživjelih istarskih logoraša iz Drugoga svjetskog rata, tom su prigodom održali izlaganje „Ilegalne migracije iz Istre: sudbine bjegunaca 1945. – 1970.“, približivši okupljenima tu nedovoljno istraženu temu.

Upravo tih dana započeo je drugi val pandemije, tijekom kojega se Hrvatska suočila sa svom ozbiljnošću situacije. Kulturna i druga događanja predviđena za kasnu jesen i zimu stala su se redom odgađati ili prilagodavati realizaciji pomoću digitalnih platformi. K tome je na provedbu utjecala i činjenica da su sredstva dodjeljivana na javnim natječajima, također kao izravna

posljedica pandemije i s njome povezane recesije, bila znatno skromnija nego prethodnih godina. Obje su činjenice utjecale na posljednji događaj koji je potrebno spomenuti – znanstveni simpozij *200 godina Katastra Franje I.* u Istri, koji je u cijelosti održan virtualno na platformi Zoom. Organizatori su, uz IPD, bili Centar za interdisciplinarna arheološka istraživanja krajolika Filozofskoga fakulteta Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli i Gradska knjižnica i čitaonica Pula. Posljednja institucija kroz tehničku se podršku dokazala iznimnim domaćinom i u digitalnoj sferi, a sam skup osmislili su i realizirali Mihovil Dabo i Sara Popović. Okupivši šestero izlagača koji se u svojem znanstvenom radu koriste Franciskanskim katastrom kao izvorom dragocjenih podataka, simpozij je ukazao na brojne mogućnosti što ih taj povijesni izvor pruža suvremenim istraživačima.

Svemu nabrojnome valja dodati ustaljene aktivnosti Udruge. Nastavljen je rad na redovitom objavljivanju godišnjaka *Histria* pod uredništvom Maurizija Levaka, a časopis je tijekom godina stekao pouzdanu jezgru suradnika, kao i čitateljstvo. *Istrapedia*, istarska internetska enciklopedija, također je sustavno dopunjavana novim natuknicama i ažuriranjem postojećih, zadržavajući kvalitativnu razinu što su je glavni urednik Goran Prodan i tročlani tim stručnih redaktora naznačili u prethodnom razdoblju. K tome, mrežna stranica Društva i srodna fejbuzna stranica sustavno su popunjavane obavijestima o događanjima i novostima na području proučavanja istarske prošlosti, zadržavajući visok broj posjetitelja.

Jedanaesta je godina postojanja, ukratko, suočila IPD s izazovnim okolnostima koje ipak nisu, razvidno je iz svega navedenoga, ugasile aktivnost Udruge. Štoviše, retrospektivno je moguće ustvrditi da je Društvo uspjelo i u novim okvirima realizirati većinu predviđenih aktivnosti i provesti neke nove, prilagođene neveseloj realnosti.

Mihovil Dabo